सिंधुदुर्ग समाचार
।। बुडती हे जण न देखवे डोळा! ।।

निधीचा विनियोग हा विकासासाठी असावा, पक्षविस्तारासाठी नव्हे!

लोकशाही ही कोणत्याही राष्ट्राच्या प्रगतीसाठी अत्यंत महत्त्वाची व्यवस्था आहे. तिच्या गाभ्यात स्वतंत्र विचार, सार्वभौम सत्ता आणि लोकहितासाठी निर्णय घेण्याची प्रक्रिया असते. परंतु अलीकडील राजकीय वक्तव्ये आणि कृतींमुळे या लोकशाहीच्या मूलभूत तत्त्वांवर वारंवार प्रश्नचिन्ह निर्माण होत आहे. महाराष्ट्रातील ग्रामपंचायत निवडणुकीच्या पार्श्वभूमीवर भाजपचे मंत्री नितेश राणे यांनी केलेले वक्तव्य, जो आमचा सरपंच निवडून देईल, त्याला भरघोस निधी मिळेल, हे लोकशाही मूल्यांवर घाला घालणारे आहे. भारतीय संविधानाने प्रत्येक नागरिकाला समानता आणि स्वातंत्र्याचे हक्क दिले आहेत. हे हक्क कोणत्याही व्यक्तीच्या राजकीय विचारसरणीवर किंवा पक्षनिष्ठेवर अवलंबून असता कामा नये. विशेषतः संविधानातील कलम १४, २१ आणि २४३जी लोकशाही व्यवस्थेच्या मूलभूत तत्वांना अधोरेखित करतात. हे स्पष्ट आहे की, सरकारने कोणत्याही परिस्थितीत निधी वितरण करताना पक्षीय भूमिका घेता कामा नये. निधीचा विनियोग हा विकासासाठी असावा, पक्षविस्तारासाठी नव्हे.

भारतीय राजकारणात अनेकदा सत्ताधारी पक्षांनी त्यांच्या स्वार्थासाठी सरकारी यंत्रणेचा गैरवापर केला आहे. आणीबाणीच्या काळात काँग्रेसने संविधानिक मर्यादा ओलांडून विरोधकांचे दमन केले होते, तर शिवसेना-भाजप युतीच्या अस्थिरतेमुळेही लोकशाही व्यवस्थेवर परिणाम झाला होता. भ्रष्टाचाराच्या आरोपांनी आघाडी सरकारची विश्वासार्हता डगमगली होती. भूतकाळातील अनुभव पाहता, हे स्पष्ट होते की सत्ता हाताळताना सत्ताधाऱ्यांनी संयम आणि संविधानिक मर्यादा पाळल्या पाहिजेत. सत्तेचा गैरवापर म्हणजे लोकशाहीच्या मुलभूत तत्त्वांना नाकारण्यासारखे आहे.

भाजप सरकारवर अनेकदा हुकूमशाहीकडे झुकण्याचा आरोप होतो. विरोधी पक्षांवरील केंद्रीय तपास यंत्रणांचा वापर, नागरिकत्व दुरुस्ती कायदा (सीएए) आणि एनआरसी वरून वाद, तसेच संवैधानिक संस्था आणि न्यायव्यवस्थेवरील दबाव यामुळे सरकारची कार्यपद्धती संशयास्पद ठरते. जर सरकार विकासाच्या निधीचा वापर पक्षविस्तारासाठी करत असेल, तर ते लोकशाहीस मारक आहे. सरकारला लोकांनी निवडून दिले असते, त्यामुळे त्यांनी संपूर्ण जनतेचे प्रतिनिधित्व करणे अपेक्षित आहे. पक्षीय अभिनिवेशाने निधी वाटप करणे हे लोकशाही मूल्यांचा संपूर्ण अपमान आहे.

लोकशाही टिकवण्यासाठी नागरिकांचीही महत्त्वाची भूमिका आहे. त्यांनी स्वतंत्र आणि सजग मतदार बनले पाहिजे. भावनिक नव्हे, तर मुद्द्यांवर आधारित मतदान करणे आवश्यक आहे. माध्यमांचा योग्य उपयोग करून खोट्या प्रचाराला बळी न पडता योग्य माहिती मिळवली पाहिजे. सरकारला प्रश्न विचारणे आणि निधी वाटपात अन्याय झाल्यास सरकारला जबाबदार धरणे गरजेचे आहे. संविधानिक मूल्ये जपून लोकशाही वाचवण्यासाठी पुढाकार घेण्याची गरज आहे.

लोकशाही ही एक सतत चालणारी प्रक्रिया आहे, जी केवळ राजकीय पक्षांच्या इच्छेवर अवलंबून नसून नागरिकांच्या सतर्कतेवरही अवलंबून असते. जर सत्ताधारी पक्षांनी पक्षीय विचारसरणीवर आधारित निधी वितरणाचा आग्रह धरला, तर ती हुकूमशाहीकडे नेणारी प्रवृत्ती ठरते. त्यामुळे सत्ताधाऱ्यांनी संविधानिक मर्यादा पाळल्या पाहिजेत आणि जनतेनेही सजग राहून आपल्या हक्कांसाठी लढा दिला पाहिजे. अन्यथा, भारतीय लोकशाहीवर गंभीर संकट येऊ शकते.

नितेश राणे यांच्या विधानावरून स्पष्ट होते की, भाजपमध्ये गेल्यापासून ते सातत्याने ध्रुवीकरणाची भाषा करत आहेत. मंत्रीपदाच्या रूपाने त्यांना बक्षीस मिळाले आहे, मात्र त्यांच्या अशा वक्तव्यांमुळे संपूर्ण सरकारची विश्वासार्हता धोक्यात येतेय. भाजपमध्ये अनेक समंजस नेते आहेत, मात्र वादग्रस्त वक्तव्य करणाऱ्या आमदाराला मंत्रिपद देणे म्हणजे त्यांच्या वादग्रस्त विधानांशी सहमती दर्शवणे नाही का, हा प्रश्न उपस्थित होतो. महायुतीला प्रचंड बहुमत मिळाले आहे. अशा परिस्थितीत राज्यात करण्यासारखी अनेक महत्त्वाची कामे आहेत, मात्र सरकार स्थापन झाल्यापासून केवळ राजकारण सुरू आहे. विरोधकांची दिशाभूल करणे, पक्षांतर करणे आणि वादग्रस्त वक्तव्ये करणे यावर भर दिला जात आहे. सरकारने हे लक्षात घ्यावे की, लोकांचा विश्वास त्यांच्या विकासकामांसाठी असतो, राजकीय खेळांसाठी नव्हे.

लोकशाही व्यवस्थेचा पाया हा स्वतंत्र विचार, सार्वभौम सत्ता आणि लोकहित साधणारे निर्णय यावर आधारित असतो. परंतु अलीकडील काही राजकीय वक्तव्ये आणि कृती या लोकशाहीच्या मूलभूत तत्त्वांना धक्का देणाऱ्या ठरत आहेत. राजकीय नेत्यांनी संविधानाची चौकट पाळून लोकशाहीचे संरक्षण करावे. अन्यथा, लोकशाही व्यवस्थेवर गंभीर संकट येऊ शकते. लोकांनीही जागरूक राहून अशा वक्तव्यांना व विरोध करायला हवा, कारण ही लढाई फक्त एका पक्षाची नाही, तर संपूर्ण लोकशाही टिकवण्याची आहे. त्यामुळे, या संपूर्ण परिस्थितीकडे केवळ राजकीय नजरेतून पाहण्यापेक्षा, लोकशाहीच्या भविष्यासाठी ती कशी धोकादायक आहे, याचा विचार व्हायला हवा. राजकीय पक्षांचा हेतू सत्ता मिळवणे आणि टिकवणे हा असतो, पण नागरिकांनी केवळ एका पक्षाच्या फायद्यासाठी नव्हे, तर लोकशाही टिकवण्यासाठी सजग राहणे आवश्यक आहे. संविधानाने दिलेले हक्क टिकवायचे असतील, तर राजकीय विचारसरणींपेक्षा लोकशाहीस प्राधान्य द्यावे लागेल. प्रत्येक नागरिकाच्या सजगतेमुळेच खऱ्या अर्थाने लोकशाही मजबूत राहील.

भारतीय न्यायसंस्थेची स्वायत्तता धोक्यात आहे का? सर्वोच्च न्यायालयाच्या भूमिकेचे विश्लेषण

भारताच्या भूतपूर्व मुख्य न्यायाधीश डी. वाय. चंद्रचूड यांच्या बीबीसीच्या पत्रकार स्टीफन सॅकर यांच्याशी झालेल्या मुलाखतीत अनेक महत्त्वाच्या प्रश्नांवर चर्चा झाली. या मुलाखतीत भारताच्या न्यायपालिकेची भूमिका, संविधानाचे संरक्षण, आणि राजकीय प्रभाव यावर मोठ्या प्रमाणात चर्चा झाली. डी. वाय. चंद्रचूड यांनी दिलेल्या उत्तरांमध्ये अनेक प्रश्नांच्या उत्तरापासून बगल देण्याचा प्रयत्न केला आहे, असे दिसून आले. या लेखात आपण या मुलाखतीचे विश्लेषण करून भारतातील न्यायपालिकेची भूमिका आणि राजकीय प्रभाव यावर प्रकाशझोत टाकणार आहोत.

आर्टिकल ३७० चा मुद्दा

स्टीफन सॅकर यांनी डी. वाय. चंद्रचूड यांना आर्टिकल ३७० च्या बाबतीत प्रश्न विचारला. आर्टिकल ३७० हा जम्मू-काश्मीरला विशेष दर्जा देणारी तात्पुरती तरतुद होती. ५ ऑगस्ट २०१९ रोजी भारत सरकारने ही तात्पुरती तरतुद रद्द केली. या निर्णयावर अनेक आलोचना झाल्या आहेत. आलोचकांचे असा मत आहे की हा निर्णय संविधान विरोधी होता आणि त्यामध्ये जम्मू-काश्मीरच्या लोकांची सहमती घेतली गेली नव्हती.

डी. वाय. चंद्रचूड यांनी या प्रश्नाचे उत्तर देताना सांगितले की आर्टिकल ३७० हा संविधानातील तात्पुरता आणि संक्रमणात्मक तरतुद होती. त्यांच्या मते, संविधान बनवताना ही तरतुद समाविष्ट करण्यात आली होती, पण त्याचा उद्देश हा होता की काही काळानंतर ही तरतुद संपुष्टात येईल आणि जम्मू-काश्मीर पूर्णपणे भारताच्या संविधानात समाविष्ट होईल. त्यांनी असेही सांगितले की ७५ वर्षांनंतरही हा अनुच्छेद कायम ठेवणे योग्य नव्हते. पण या उत्तरात एक मोठा प्रश्न आहे. जर आर्टिकल ३७० हा तात्पुरता आणि संक्रमणात्मक अनुच्छेद असेल, तर त्याला जबरदस्तीने रद्द करणे योग्य होते का? संविधानाच्या मूलभूत ढांच्यानुसार, जर एखाद्या तात्पुरत्या तरतुदीला रद्द करायचे असेल, तर त्यासाठी संबंधित लोकांची सहमती घेणे आवश्यक आहे. जम्मू-काश्मीरच्या बाबतीत, जेव्हा आर्टिकल ३७० रद्द करण्यात आले, तेव्हा तेथील लोकांची सहमती घेतली गेली नव्हती. उलट, जम्मू-काश्मीरमध्ये सैन्य तैनात करण्यात आले होते, इंटरनेट बंद करण्यात आले होते, आणि अनेक नेत्यांना नजरकैदेत ठेवण्यात आले होते. या परिस्थितीत आर्टिकल ३७० रद्द करणे संविधानानुसार होते का? हा प्रश्न डी. वाय. चंद्रचूड यांनी योग्य प्रकारे सोडवला नाही.

राम मंदिराचा निर्णय

स्टीफन सॅकर यांनी डी. वाय. चंद्रचूड यांना राम मंदिराच्या निर्णयाबद्दलही प्रश्न विचारला. राम मंदिराच्या बाबतीत सुप्रीम कोर्टाने दिलेला निर्णय हा धार्मिक आस्थेवर आधारित होता. कोर्टाने असे म्हटले की बाबरी मस्जिद तोडणे हे कायद्याचे उल्लंघन होते, पण तरीही त्या जागेवर राम मंदिर बांधण्याचा निर्णय दिला गेला. या निर्णयावर अनेक आलोचना झाल्या आहेत. आलोचकांचे अस मत आहे की हा निर्णय न्यायसंगत नव्हता आणि त्यामध्ये मुस्लिम समुदायाच्या हक्कांचा विचार केला गेला नव्हता.

डी. वाय. चंद्रचूड यांनी या प्रश्नाचे उत्तर देताना सांगितले की त्यांनी कधीही देवासमोर प्रार्थना केली नव्हती की राम मंदिरावर काय निर्णय होणे आवश्यक आहे. त्यांनी असेही सांगितले की त्यांचा विश्वास आहे की सर्व धर्म समान आहेत आणि त्यांनी न्यायपालिकेच्या कार्यात धार्मिक आस्थेवर आधारित निर्णय दिले नाहीत. पण या उत्तरातही एक मोठा प्रश्न आहे. जर सर्व धर्म समान आहेत, तर मुस्लिम समुदायाच्या धार्मिक स्थळाचे तोडफोड करून राम मंदिर बांधण्याचा निर्णय कसा योग्य ठरू शकतो? हा निर्णय धार्मिक आस्थेवर आधारित होता आणि त्यामुळे भारतातील धार्मिक तणाव वाढण्याची शक्यता होती.

न्यायपालिकेतील समावेशन

स्टीफन सॅकर यांनी डी. वाय. चंद्रचूड यांना भारताच्या न्यायपालिकेतील सम ावेशनाच्या बाबतीतही प्रश्न विचारला. भारताच्या न्यायपालिकेत उच्च जातीय न्यायाधीशांचे वर्चस्व आहे आणि निम्न जातीयांचे प्रतिनिधित्व अत्यंत कमी आहे. या प्रश्नाचे उत्तर देताना डी. वाय. चंद्रचूड यांनी सांगितले की भारताची न्यायपालिका हळूहळू समावेशी बनत आहे. पण वास्तव हे आहे की भारतातील न्यायपालिकेत निम्न जातीयांचे प्रतिनिधित्व अत्यंत कमी आहे. २०२२ मध्ये लोकसभेत प्रकाशित आकडेवारीनुसार, भारतातील १० राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेशांम ध्ये एससी, एसटी, आणि ओबीसी न्यायाधीश नाहीत. त्याचप्रमाणे, १२ राज्यांमध्ये एकही एससी न्यायाधीश नाही आणि १० राज्यांमध्ये एकही ओबीसी न्यायाधीश नाही. या आकडेवारीवरून हे स्पष्ट होते की भारताच्या न्यायपालिकेने स्वतःला समावेशी बनवण्यासाठी पुरेसे पाऊले उचलले नाहीत.

न्यायपालिका आणि राजकारण

स्टीफन सॅकर यांनी डी. वाय. चंद्रचूड यांना भारताच्या न्यायपालिकेवर राजकीय प्रभावाच्या बाबतीतही प्रश्न विचारला. त्यांनी विचारले की भारतातील न्यायपालिका राजकीय उद्देशांसाठी वापरली जात आहे का? या प्रश्नाचे उत्तर देताना डी. वाय. चंद्रचूड यांनी सांगितले की भारतात निवडणुका होतात आणि अनेक क्षेत्रीय पक्ष सरकारमध्ये आहेत, त्यामुळे एक पक्षीय प्रणाली अस्तित्वात नाही. पण या उत्तरातही एक मोठा प्रश्न आहे. भारतातील न्यायपालिका राजकीय प्रभावाखाली काम करत आहे का? या प्रश्नाचे उत्तर डी. वाय. चंद्रचूड यांनी योग्य प्रकारे दिले नाही.

डी. वाय. चंद्रचूड यांच्या मुलाखतीतून अनेक महत्त्वाच्या प्रश्नांवर चर्चा झाली. पण त्यांच्या उत्तरांमध्ये अनेक प्रश्नांच्या उत्तरापासून बगल देण्याचा प्रयत्न केला आहे, असे दिसून आले. भारतातील न्यायपालिकेची भूमिका, संविधानाचे संरक्षण, आणि राजकीय प्रभाव यावर अधिक चर्चा होणे आवश्यक आहे. भारतात एक पक्षीय व्यवस्था प्रस्थापित होत आहे का? या प्रश्नाचे उत्तर शोधणे आवश्यक आहे. भारताच्या न्यायपालिकेने स्वतःला समावेशी बनवण्यासाठी आणि संविधानाचे संरक्षण करण्यासाठी अधिक मजबूत पाऊले उचलणे आवश्यक आहे.

-के.स्वरूपा-

मुंबई, महाराष्ट्रद स्टोरीटेलर: कला आणि बाजार यांच्यातील संघर्ष

सत्यजित राय यांच्या लघुकथेवर आधारित गल्पो बोलिये तरिणी खुरो, आनंद महादेवन यांचा चित्रपट द स्टोरीटेलर (२०२५) हा खरी मेहनत आणि भांडवलदारीमधील संघर्ष याभोवती फिरतो. या चित्रपटात दोन पूर्णपणे वेगळ्या व्यक्तिमत्त्वांची कथा आहे: तारिणी बंद्योपाध्याय (परेश रावल) - एक वृद्ध बंगाली कथाकथनकार, ज्याच्या विचारांवर साम्यवादी तत्त्वज्ञानाचा प्रभाव आहे, आणि रतन गरोडिया (अदिल हुसेन) - एक श्रीमंत गुजराती व्यापारी, जो अनिद्रेमुळे अनेक वर्षांपासून झोपलेला नाही. त्यांच्या परस्परविरोधी जगांनी हे स्पष्ट केले आहे की, नफा मिळविण्याच्या हव्यासापोटी चालणाऱ्या व्यवस्थेत सर्जनशीलतेचा कसा शोषण केला जातो. हा चित्रपट केवळ मनोरंजन करत नाही, तर तो प्रश्न विचारतो - कथा कोणाची असते? श्रेय कोणाला मिळते? आणि सर्जक आपल्या सृजनशीलतेच्या शोषणाविरुद्ध कसा लढतो?

'द स्टोरीटेलर' मध्ये कला कशी वापरली जाते आणि चुकीच्या पद्धतीने कलाकाराचा फायदा उचलला जातो त्यावर आधारित आहे. तरिणी, बंगाली साहित्यिक परंपरांतून आलेला एक उत्कट कथाकथनकार, अहमदाबाद मधील एका कपड्याच्या व्यापाऱ्याने - रतन गरोडियाने त्याला आपल्या अनिद्रेमुळे झोप येण्यासाठी कामावर ठेवतो. सुरुवातीला ही एक साधी सहज व्यवस्था वाटते, परंतु लवकरच रतनचा खरा स्वभाव उघड होतो. श्रीमंती असूनही, रतनला त्याच्या एका बुद्धिमान आणि सुसंस्कृत एकतर्फी प्रेम असलेल्या मैत्रिणीला- सरस्वतीला (रेवती) - पैशाने प्रभावित करता आले नाही. आपली छाप पाडण्यासाठी, तो तरिणीच्या नव्या दमाच्या, मौखिक कथांचा अपहार करून त्या स्वतःच्या गुज्जू गोर्की या टोपण नावाने छापून आणतो आणि लोकप्रिय अल्प काळातच प्रसिद्ध होतो. बौद्धिक चोरीचे हे कृत्य स्पष्टपणे दाखवते की भांडवलशाही व्यवस्था कशी सर्वसामान्य सर्जनशील लोक - घोस्टरायटर्स, कलाकार, आणि कामगारवर्गीय - यांच्या सृजनशीलतेचा नफा मिळवण्यासाठी वापर करते.

तरिणीला स्वतःच्या कथा लिहून प्रसिद्ध करण्याची भीती वाटते. त्याला अपयश, टीका, आणि पुस्तक न विकले जाण्याची चिंता असते. याचाच फायदा रतन घेतो. व्यवसायमनस्क आणि भांडवलशाही संधीसाधूपणाचे प्रतीक असलेल्या रतनने तरिणीच्या सहज स्फुरलेल्या कथांचा आपल्या नावाने उपयोग करून घेतला. ही चोरी फक्त कथानकाचा भाग नाही, तर ती भांडवलशाहीकडून श्रमिकवर्गाच्या मेहनतीचे आणि कल्पनाशक्तीचे शोषण कसे केले जाते, याचा ठळक दाखला आहे. श्रीमंत व्यापाऱ्याला या चोरीबद्दल कोणतीही नैतिक अपराधीपणाची भावना वाटत नाही. तो शांतपणे स्मित करून, तरिणीच्या सृजनशीलतेचा उपयोग स्वतःचे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी करतो. सत्यजित राय यांच्या मूळ कथेचा हाच गाभा आहे - भांडवलशाहीकडून सामान्य माणसाच्या मेहनती आणि सृजनशीलतेचे होत असलेले शोषण.

द स्टोरीटेलर मध्ये सामर्थ्यवान संस्कृती लोकल संस्कृतीवर कशी प्रभुत्व गाजवते ते दाखवले आहे. कोलकात्याची बंगाली संस्कृती आणि अहमदाबादची गुजराती संस्कृती यांची तुलना केली आहे. तारिणीच्या कोलकात्यात, परंपरा आणि जीवनाचा उल्लास आहे -मच्छी बाजार, ऐतिहासिक इमारती, आणि पिढ्यान्पिढ्या चालत आलेल्या कथा. इथे, कथा सांगणे हे मालकी नसून समुदायाची ठेवण आहे.

त्याउलट, अहमदाबादमधील रतनचा महल भांडवलशाहीच्या निर्मम तेचे प्रतिनिधित्व करतो. महागड्या फर्निचर, वाचनात न आलेल्या पुस्तकांनी भरलेल्या शेल्फ, पिकासोच्या प्रिंट्ससारखे कलाकृती - हे सर्व फक्त दंभ दाखवण्यासाठी. चित्रपट या संस्कृतीवर टीका करतो, जिथे कला आणि कथांचा आत्मा हरवून त्या फक्त विक्रीसाठी पॅकेज केल्या जातात. भांडवलशाही विविध संस्कृतींना एकसारख्या बाजारू रूपात बदलते, त्यांची वैशिष्ट्ये नष्ट करते. शुद्ध शाकाहारी रतन, जो स्वतःच्या विरोधाभासी वर्तनासाठी ओळखला जातो, तो आपल्या नोकराला विचारतो, तू माशांना खायला दिलं का? - तारिणीला मासेचे खाद्य म्हणून संबोधताना तरिणीच्या कौशल्याला रतन कोणत्या नजरेने पाहतो ते दिसतं. कोलकात्याचा सामूहिक आनंद आणि अहमदाबादच्या महालाची रिकामटी हे या संघर्षाचे प्रतीक आहे.

या चित्रपटात, एक मांजर, मासे ज्याचे नैसर्गिक आवडते अन्न आहे. तिला नेहमी शाकाहारी खाण्यास भाग पाडले जाते. संधिमिळताच मांजर म ालकाच्या फिश टाकीतून मासे चोरून खाऊन घेते. मांजराचा हा संघर्ष - नैसर्गिक इच्छा आणि समाजाचे नियम यांच्यातील ताण - हे एक रूपक आहे. शाकाहारी अन्न हे खाद्य पदार्थांच्या सांस्कृतिक दडपशाहीचे प्रतीक आहे, तर चोरीलेला मासा म्हणजे स्वतःची ओळख आणि स्वातंत्र्य. तारिणी, जो मांजराच्या स्वभावाला समजतो, त्याला मासे खाऊ घालतो. तो अहमदाबाद सोडताना मांजराला कोलकात्यात घेऊन जातो.

महिला पात्रे या चित्रपटात स्वतंत्र आणि बलवान दाखवल्या आहेत. विधवा सरस्वती (रेवती) हुशार आहे आणि तिचे स्वतःचे नैतिक मूल्य आहेत. ती त्या तत्त्वांवर ठाम राहते. रतनची चोरी कळल्यावर ती सांगते, मी व्यापाऱ्याची तत्त्वे स्वीकारली असती, पण चोराची नाही, आणि त्याला शुभेच्छा देऊन निघून जाते. तेव्हा धनाढ्य रतन कमजोर आणि असहाय्य दिसतो. सरस्वती भौतिक संपत्तीपेक्षा ज्ञान आणि बुद्धीला महत्त्व देते. ग्रंथपाल सुझी (तनिष्ठा चॅटर्जी) देखील आत्मविश्वासू म्हणून दाखवली आहे आणि तिचाही जगाकडे पाहण्याचा आपला दृष्टिकोन आहे. तारिणीच्या दिवंगत पत्नीची आठवण, जिने त्याला लिहिण्यासाठी पेन दिली होती, ती देखील प्रेरणेचा एक कायमचा स्रोत बनते, कला आणि सर्जनशीलतेवर महिलांचा प्रभाव किती शक्तिशाली आहे यावर प्रकाश टाकते. या महिला जुन्या साहित्यातील दयनीय व्यक्तिरेखा नाहीत तर सत्यजित रे यांच्या प्रगतीशील दृष्टिकोनातून निर्माण झालेल्या मजबूत पात्र आहेत, ज्यामुळे कथेला एक समृद्ध, सकारात्मक आयाम मिळतो.

आधुनिक चित्रपटांच्या वेगवान गतीपेक्षा वेगळे, द स्टोरीटेलर प्रेक्षकांना मानवी जीवनाचा वेग कमी करण्यास आणि त्याचा आस्वाद घेण्यास आमंत्रित करते. महादेवन जाणूनबुजून मंद, विचारशील गती वापरतात, तर अल्फोन्स रॉयची सुंदर छायांकन शैली कोलकात्यातील हाताने ओढलेल्या रिक्षा आणि अहमदाबादमधील भव्य संगमरवरी इमारतींसारखी जुनाट दृश्ये टिपते. ही शांत, जवळजवळ ध्यानधारणा करणारी शैली आजच्या जलद कट आणि चमकदार संपादनापेक्षा खूप वेगळी आहे. एक चिंतनशील आणि तल्लीन करणारा अनुभव देऊन, चित्रपट हळूहळू तयार होणाऱ्या कलेच्या चिरस्थायी शक्तीवर भर देतो. ते आपल्याला शिकवते की खऱ्या कलेला वेळ लागतो - ही एक प्रक्रिया आहे जी घाईघाईने करता येत नाही परंतु त्यासाठी संयम, त्याग आणि धैर्य आवश्यक आहे. जीवन आणि कथेचे सार खरोखर समजून घेण्यासाठी, नैसर्गिक संथपणा आणि चिंतन करण्यासाठी वेळ काढणे ही कलेची खरी ताकद आहे.

चित्रपटाचा प्रभाव त्याच्या मुख्य कलाकारांमुळे आणखी वाढतो. परेश रावल तारिणीच्या भूमिकेत दमदार अभिनय करतात. जेव्हा तारिणीला रतनची फसवणूक कळते तेव्हा तो विचारपूर्वक आणि शांतपणे तीन ते चार महिने त्याच्या घरी राहून त्याला धडा शिकवतात. तारिणी बंड करतात आणि फसवणुकीचा प्रतिकार करतात. सामान्य माणूस असूनही तरिणिकडे वेळ देणारे, जिव्हाळा असलेले आणि गप्पा कळली करणारे कॉम्रेड सहकरी मित्र असतात तर दुसरीकडे, रतन एका एकाकी श्रीमंत माणसाच्या भूमिकेत दिसतो. आदिल हुसेन रतन गरोडिया या स्वतःच्या असुरक्षिततेत अडकलेल्या भांडवलदाराची भूमिका चांगली केली आहे.

कथालेखक हा केवळ सत्यजित रे यांच्या क्लासिकचे पुनरुच्चार नाही - तो आपल्याला नफ्याने चालणाऱ्या समाजात कलेच्या भूमिकेचा पुनर्विचार करण्यास भाग पाडतो. हा चित्रपट दाखवतो की भांडवलशाही व्यवस्था सर्जनशील कार्याचे शोषण कसे करते आणि त्याचे अवमूल्यन कसे करते. कलात्मक प्रामाणिकता भांडवलशाहीच्या दबावांना टक्कर देऊ शकते. अखेरीस, तारिणी आणि रतन एकमेकांच्या कथा लिहायला सुरुवात करतात. तारिणी स्वतःच्या बौद्धिक मालमत्तेचे रक्षण करण्यासाठी लिहितो, तर रतनही लिहू लागतो. दोघेही बदलतात, पण शेवट आदर्शवादी वाटतो.

जेव्हा तारिणी शेवटी आपली ओळख प्रस्थापित करण्यासाठी त्याच्या कथा लिहू लागते, तेव्हा तो त्याच्या सर्जनशीलतेवर नियंत्रण मिळविण्यासाठी पावले उचलतो. हा चित्रपट या संघर्षाबद्दल आहे. जेव्हा तारिणी विनोदीपणे म्हणते की, कॉपी करण्यासाठी देखील मेंदूची आवश्यकता असते, तेव्हा तो अशा जगाची थट्टा करतो जिथे कल्पना चोरणे त्या निर्माण करण्यापेक्षा सोपे असते. द स्टोरीटेलर ही बाजारातून सर्जनशीलता परत मिळवण्याची आणि कठोर परिश्रम करणाऱ्यांना न्याय देण्याची कथा आहे.

- कल्पना पांडे (९०८२५७४३१५)
भाईंदर, जिल्हा ठाणे

काळाच्या कसोटीवर खरी उतरलेली महान भारतीय हिंदु संस्कृती!

विश्वाच्या इतिहासात ग्रीक ,इजिप्त,बॅबीलोनीयन संस्कृती उदयास आल्या आणि कालांतराने लयास गेल्या .हिंदु संस्कृती मात्र अद्यापही टिकून आहे. सध्या चालू असलेले प्रयागराज येथील महाकुंभपर्व याचीच साक्ष देते. म्हणूनच हिंदु संस्कृती ही 'सनातनहिंदु संस्कृती 'म्हणून ओळखली जाते. सनातनचा अर्थ कधीही टाकाऊ न होणारे तत्व! आजपावेतो विश्वभरातील विविध धर्मपंथ भाषा संस्कृती असणाऱ्या ४६ कोटी भाविकांनी प्रयागराज तीर्थक्षेत्री गंगेचे स्नान केले. तरीही गंगा नदी शुद्ध आहे.

'निरी'(राष्ट्रीय पर्यावरण अभियांत्रिकी संस्था) या संस्थेच्या संशोधकांनी गंगा नदीच्या पवित्र जलाचे विविध नमुने घेऊन गंगा नदी ही स्वतःच स्वतःचे शुद्धीकरण करते असा निष्कर्ष काढला आहे . त्यानेच गंगेचे पाणी वर्षानुवर्ष टिकून राहते. गंगेची पवित्रता लक्षात घेऊन एकदा तरी गंगा स्नान करावे अशी प्रत्येक श्रद्धावान हिंदूची मनीषा असते !असे असूनही उदयानिधी स्टॅलीनसारखे हिंदुद्वेष्टे नेते हिंदुधर्मावर अगदी खालच्या पातळीला जाऊन टीका करतात हे निषेधार्य आणि अनाकलनीय आहे आपल्या हिंदुधर्माची महानता लक्षात घेऊन धर्मपालन करूया.

जयतु ,जयतु हिंदु राष्ट्रम्

श्रीमती संध्या काटदरे
माणगाव (रायगड)

'लव्ह जिहाद'विरोधी कायद्याचे स्वागत !

राज्यात लवकरच लव्ह जिहादवरोधी कायदा करण्याचे सूतोवाच राज्याचे मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी केले. देशभरातील ८ राज्यांत हा कायदा याआधीच लागू करण्यात आला आहे. तथाकथित शांतीप्रिय समाजातील तरुणांकडून हिंदू मुलींना फूस लावून त्यांचे धर्मांतर केले जाते, त्यांचा उपभोग घेऊन मुले जन्माला घातली जातात. नंतर त्यांना वाऱ्यावर सोडले जाते अथवा आखाती देशांत त्यांची विक्री केली जाते. या सर्वांना विरोध करणाऱ्या मुलींची हत्या केली जाते.

त्यांची प्रेते रस्त्यालगत गोण्यांमध्ये, सूटकेसमध्ये अथवा फ्रिजमध्ये भरली जातात. एकामागोमाग अशी अनेक प्रकरणे उघडकीस आल्याने अनेक हिंदुत्ववादी संघटना याविरोधात जागृत झाल्या. या सर्वांमागे मोठे षडयंत्र कार्यरत असून हिंदु मुलींना प्रेमाच्या जाळ्यात अडकवण्यासाठी या समाजातील तरुणांना बाईक, पैसे, महागड्या वस्तू पुरवण्यासाठी अर्थसहाय्य मिळते हेही चौकशीतून सिद्ध झाले आहे. हे षडयंत्र संपूर्ण देशभरात कार्यान्वित असून समाजाचे संख्याबळ वाढवणे. हिंदूंचा वंशविच्छेद करणे हाच उद्देश या षडयंत्रामागे असल्याचेही उघड झाले आहे. हिंदूंच्या मुळावर उठलेल्या या षडयंत्राविरोधात कायदा व्हावा यासाठी राज्यातील अनेक संघटना मागील काही वर्षांपासून आंदोलने करत आहेत, शासनदरबारी निवेदने आहेत. या संघटनांच्या लढ्याला अखेर यश येण्याची चिन्हे दिसून येत असून लवकरच लव्ह जिहादविरोधी कायदा महाराष्ट्रातही लागू होणार असल्याने हिंदूंमध्ये आनंदाचे वातावरण निर्माण झाले आहे.

सौ. मोक्षदा घाणेकर, काळाचौकी

दैनिक सिंधुदुर्ग समाचार (मुख्य आवृत्ती सिंधुदुर्ग) : संस्थापक, संपादक कै.प्राचार्य मुकुंदराव कदम (MA,LLB), मालक, मुद्रक, प्रकाशक : ॲड.रूपाली मुकुंद कदम डांगे (BSL,LLB,MCA) R.N.INo. 43711/85 संपादक : अँड रूपाली मुकुंद कदम डांगे मुद्रणस्थळ : न्यु विक्रम मुद्रणालय, कोपार्डे, जि.कोल्हापूर महाराष्ट्र-४१६२०४, येथे छापून प्रकाशनस्थळ/कार्यालय : एम/एस विक्रम मुद्रणालय १०३ मेन रोड, कणकवली जि. सिंधुदुर्ग, महाराष्ट्र-४१६००२ येथे प्रकाशित केले. मुद्रणस्थळ : एम/एस विक्रम मुद्रणालय १०३ मेन रोड, कणकवली जि. सिंधुदुर्ग, महाराष्ट्र-४१६००२, उपसंपादक : विक्रम मुकुंद कदम, कार्यकारी संपादक मंडळ : प्रा. ऊज्वला कदम राठौर, डॉ.शर्मिला कदम राजपुत, ई मेल-कार्यालयीन पत्रव्यवहारासाठी व जाहिरातीसाठी संपर्क : rupasamachar@gmail.com, बातमी व फोटोसाठी संपर्क sindhudurg.samachar@gmail.com सिंधुदुर्ग-फोन: (०२३६७) २३१९२५, फॅक्स-२३२१०१ वेंगुर्ला : बी.के.रोड फोन : २६३७४६, मुंबई/पुणे फोन : ९८२२९७९७३२, रत्नागिरी : गाळा नं. ३८, २ रा मजला, कोल्हापूर अरिहंत अर्पाटमेंट फोन : (०२३१) २५२३००५ मुंबई संपर्क कार्यालय सत्यवान बिल्डींग पडवळनगरए ठाणे (वेस्ट)४००६०४